

BM'de Barış ve Güvenlik

Hukuki Barış, Siyasi Güvenlik

BM'nin 1 Numaralı Amacı

BM Antlaşması Madde 1/1:

Birleşmiş Milletler'in amaçları şunlardır:

- Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla;
- Barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak
- Saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak
- Barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini **barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak** gerçekleştirmek

BM Barış ve Güvenlik İçin Neler Yapıyor

- Nükleer silahlanmayı engellemeye çalışır.
- Kara mayınlarının temizlenmesi için çalışır
- Terörizmle mücadele eder.
- Arabulucuk yapar, uzlaşa sağlar.
- Barışgücü Harekatları yürütür.

Nükleer Silahlanma

BM Nükleer Silahlanmayı Engeller

Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) 50 yıldır dünyanın nükleer denetçisi olarak görev yapmaktadır. UAİK uzmanları kontrol altındaki nükleer maddelerin sadece barışçıl amaçlar doğrultusunda kullanılmasını sağlamak için çalışmaktadır. Günümüzde, kurumun 145'ten fazla ülke ile güvenlik tedbirleri antlaşması bulunmaktadır.

Kara Mayınları

Birleşmiş Milletler önemli bir rol üstlenerek, ülkelerin, - kara mayınlarının kullanımına, ihracına ve üretimine yasak getiren - 1997 Ottawa Antlaşmasını desteklemelerini sağlamıştır ve halen bu antlaşmaya uluslararası düzeyde katılımın çoğalması için çabalarını sürdürmektedir.

Ottawa Antlaşması 131 ülke tarafından onaylanmış ve 146 ülke tarafından imzalanmıştır.

Sözleşme Türkiye açısından 1 Mart 2004'de yürürlüğe girdi.

Terörizmle Mücadele

Üye devletler terörle mücadele çabalarını BM aracılığıyla koordine eder. BM, **2006'da** bütün devletlerin terörle mücadelede kapsamında birleştiği ortak yaklaşım olan **küresel terörle mücadele stratejisinin kabulüyle birlikte, teröre karşı uluslararası işbirliğini teşvik etmekte ve gerektiğinde yardımda bulunarak ülkelerin bu ortak stratejiyi uygulamaya koymasına destek olmaktadır.** BM terörle mücadelede ayrıca yasal çerçeveyi de yürürlüğe koymuştur. BM'nin desteğiyle, rehin alma, hava korsanlığı, bombalı terörist saldırılar, bunlara mali destek sağlanması ve en güncel olarak nükleer **terörizm konularını içeren 16 küresel yasal konu müzakere edilmektedir.**

BM Küresel Terörle Mücadele Stratejisi

Üye devletlerin üzerinde anlaştıkları bu ortak çerçeve şu alanlarda somut bir eylem planının temellerini oluşturuyor:

1. Terörizmin yayılmasına sebebiyet veren koşulları ele almak;
2. Terörizmi önlemek ve terörizme karşı savaşmak;
3. Bu konuyla ilgili olarak Birleşmiş Milletler sisteminin rolünü güçlendirmek ve terörizmi önlemede ve terörizmle savaşmada devletlerin kapasitesini arttırmak;
4. İnsan haklarına saygı duyulmasının ve hukukun üstünlüğünün, terörizmle mücadelede temel kabul edilmesini temin etmek.

Terörle Mücadelede Güvenlik Konseyi

Resolution 1373 (2001)

28 Eylül 2001 tarihli Güvenlik Konseyi kararında genel olarak;

- Terörizmin finansmanının engellenmesi
- Sınırların kontrolü, silah kaçakçılığının engellenmesi ve terörle mücadelede hukuki altyapının kurulması
- Bilgi paylaşımı, uluslararası işbirliğinin ve legal mücadele araçlarının oluşturulması
- Terörizmle mücadelede uluslararası hukuka uygunluğun ve insan haklarına saygının sağlanması konuları yer alır.

Ayrıca bu kararla beraber Anti-terörizm Komitesi kurulmuştur.

Arabuluculuk

- BM arabuluculuğuyla gerekse BM'nin desteğiyle hareket eden üçüncü tarafların çabaları sonucu 1990'dan bu yana çoğu çatışma, sona erdirilmiştir. Bunları şöyle sıralayabiliriz; El Salvador, Guatemala, Namibya, Kamboçya, Mozambik, Afganistan, Sierra Leone, Burundi ve Sudan'daki kuzey-güney ihtilafı.
- Birleşmiş Milletlerin başta önleyici diplomasi olmak üzere yürüttüğü çeşitli barış girişimleri birçok olası çatışmayı önlemiştir.

Arabuluculuk

Genel Sekreterin de bizzat bulunduğu Arabuluculuk çalışmalarını Genel Sekreterliğe bağlı Siyasal İşler Dairesi koordine etmektedir.

Bu daire anlaşmazlıkların barışçıl yollardan çözümünü konusunda üye ülkelere uzman uluslararası arabulucularla destek olmaktadır.

Barış İçin Arabuluculuk

Mediation for peace.

Ülkemiz de Finlandiya ile beraber «**Barış İçin Arabuluculuk**» girişimini başlatmıştır.

Girişim kapsamında teşkil edilen "Arabuluculuk Dostlar Grubu"nun üye sayısı 34 ülke ve BM dahil 8 uluslararası/bölgesel kuruluş olmak üzere 42'ye ulaşmıştır. 24-25 Şubat 2012 tarihlerinde İstanbul'da "Enhancing Peace through Mediation" temalı bir Arabuluculuk Konferansı düzenleyerek konusunda uzman yerli ve yabancı isimleri bir araya getirmiştir.

BM Genel Sekreteri'nin Haziran 2012'de hazırladığı "Etkin Arabuluculuk Rehberi" ve Eylül 2012'de arabuluculuk konusunda çıkarılan müteakip Genel Kurul Kararı bu alanda kaydedilen ivmenin muhafaza edilmesini sağlamıştır.

Barış Gücü Operasyonları

Çeşitli ülkelere mensup askeri birlikler, polis ve sivil personelden oluşan Birleşmiş Milletler Barış Gücü, ateşkes anlaşmalarının uygulanmasını sağlamak ve denetlemek amacıyla kuruldu. Barış gücü, insanların güvenliğinin sağlanması, ihtilafli taraflar arasında güven artırıcı önlemler alınması, yönetimde gücün paylaşılması, seçimlerin yapılmasına katkıda bulunulması, yasaların uygulanmasının sağlanması, ekonomik ve sosyal gelişme gibi değişik alanlarda hizmet veriyor.

Bariş Gücü Operasyonları

Bu operasyonların çoğu BM'nin emrindeki askeri güçler tarafından yürütülür. BM'nin müdahalesinin uygun olmadığı durumlarda Konsey, bölgesel veya Avrupa Birliđi, Afrika Birliđi, NATO, Batı Afrika Ekonomik Topluluđu, gönüllü ülkelerin koalisyonları gibi uluslararası kuruluşlar vasıtasıyla belirli bir dereceye kadar barışın inşası veya barış gücü işlevlerini yerine getirir.

Bariş Gücü Operasyonları

Bariş gücü operasyonları 1948'de Güvenlik Konseyi'nin kararıyla İsrail ile Arap komşuları arasında ateşkesin gözetilmesi için United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO)'nun kurulmasıyla başladı. Bugüne kadar 67 Barişgücü Operasyonu düzenlendi. Bunların sadece 13 tanesi (1945-1988) Soğuk Savaş döneminde düzenlenmiştir. Kalan 54 operasyon Soğuk Savaşın bitiminden sonra başlamıştır. Halen 16 operasyon devam etmektedir.

Bariş Gücü Operasyonları

Bariş Gücü Operasyonları Etkin ve Adil Mi?

BM bütün bu operasyonları uluslararası barış ve güvenlik için yürütmektedir. Ancak operasyonların etkinliği ve operasyon kararlarının adil olup olmadığı tartışmalıdır.

Özellikle Soğuk Savaş Sonrası gerek insani müdahale gerekse uluslararası güvenliğin tehdit edilmesi ve terörizm çerçevesindeki müdahalelerde fiili çatışma durumları ABD başta olmak üzere P-5 ülkelerinin çıkarlarını ilgilendiriyorsa BM mekanizması çalıştırılmaktadır.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **1991 Irak**

Soğuk Savaş Sonrası ilk müdahalelerden biri Irak'ın Kuveyt'i işgali üzerine yaşanmıştır. Daha ekonomik yaptırımlar başladığında bir gözlemci şunu kaydetmiştir:

«Yaptırım kararının kapsamı ve kabul edilme hızı Konsey'in Rodezya'daki illegal rejime karşı uyguladığı kısmi ve geç kalınmış ekonomik yaptırım kararıyla tezat teşkil etmektedir»

Askeri müdahaleye izin veren 678 nolu karar ise devasa ABD ve İngiltere askeri gücünün bölgeye konuşlanmasından **sonra alındı**.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Bosna**

Mayıs 1992'de BM üyesi olan bağımsız Bosna-Hersek, açıkça Sırbistan destekli bir kıyımla karşılaştı. Güvenlik Konseyi'nin nispi kayıtsızlığı hayal kırıklığı yarattı.

Üstelik Yugoslavya'ya silah ambargosu kararı Bosna-Hersek'in meşru müdafaa hakkını kullanmak üzere silah temin etmesini engelledi. Defalarca talep edilmesine rağmen esnetilmedi.

Oysa BMA m.51'e göre «Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına hâlel getirmez.»

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Bosna**

Uzun süre sonra gelen BM müdahalesinin etkinliği ise daha da trajiktir. Srebrenitsa'da BM bayrağı altında yaşanan tarif edilmez acılar halen hafızalardadır.

Güvenlik Konseyi'nin çıkarlarıyla ilişkilendirmediği bu Müslüman ülkede 200 bin kişi öldürülmüş, 2,5 milyon kişi mülteci durumuna düşmüş, pek çok tarihi kültürel yapı ve camiler tahrip edilmiştir. Bu fiziki ve kültürel soykırıma son veren Dayton Anlaşması ise GK'nin beklediği süre boyunca Sırp ve Hırvat'ların elde ettiği kazanımları meşrulaştırmıştır.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Ruanda**

P5 ülkelerinin çıkarlarıyla ilişkilendirmedikleri savaflara kayıtsız kalmalarına diğer örnek Ruanda'dır.

Nisan 1994'te Hutu'ların 1 milyon Tutsi'yi katlettiği soykırımdan önce bölgede bulunan BM Barışgücü (UNIMAR) çekilmişti. Güvenlik Konseyi pek çok kez soykırımı kınasa da yeniden BM müdahalesi söz konusu olmadı.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Kuzey Irak**

Saddam, Körfez savaşından sonraki isyanı bastırmak üzere Irak'ın kuzeyindeki Kürtlere karşı kimyasal silahlarla katliama giriştiğinde alınan 688 nolu kararda «gereken her türlü tedbir alınacaktır» ibaresi olmasına ve Saddam savaşta yenilmiş olmasına rağmen bu müdahale çok geç ve havadan kontrol edilen «güvenli bölge» oluşturulmasıyla sınırlı kalmıştır.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Somali**

1992'de Somali'deki «iç koşulların» uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği gerekçesiyle askeri müdahale öngören kararlar alınmış, bölgedeki ABD gücü 1993'te BM'ye devredilmiştir. BM çatışmaların içinde iç savaşa taraf olduğunda komuta sıkıntıları yaşandı. «İnsani yardım» çerçevesinde görülen operasyonda yaşanan kayıplar üzerine ABD kamuoyu milli çıkarlarla ilişkisi olmayan bu operasyonun sonlandırılmasını istedi ve «insani müdahale» fiyaskoyla sonuçlandı.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Libya**

1988'de yaşanan Lockerbie uçak kazası sonucu pek çok Amerikan ve İngiliz vatandaşı hayatını kaybetti. ABD ve İngiltere iki Libya vatandaşını sorumlu tuttu.

Ardından Libya'nın iki terör zanlısını teslim etmediği gerekçesiyle, Libya'ya silah ambargosu, uçuş yasağı ve diplomatik sınırlamalar getirmek üzere Güvenlik Konseyi'ni kullandı.

Gerekçesi uluslararası terörizmin uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmesiydi. Dünyanın pek çok bölgesindeki süregiden terör eylemleri ise P5'i ilgilendirmiyordu.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Karabağ**

BM'deki çifte standardın bir başka örneği Azeri-Ermeni savaşıdır. Azerbaycan 1991'de bağımsızlığını ilan ettiğinde Karabağ'daki savaş üçüncü yılındaydı. Nüfusunun çoğunluğu Ermeni olan Karabağ, Azerbaycan toprakları içindeydi. Savaş sırasında Rusya'dan destek alan Ermenistan Karabağ'dan çok daha fazlasını işgal etti. 1 milyon Azeri yerinden oldu.

GK, çatışmayı daha çok AGİT'e havale etti. Azerbaycan topraklarının işgalini ve çok sayıda sivilin yaşadıkları topraklardan atılmasını kınadığı halde, Ermenistan'ı işgalci devlet olarak suçlamamaktadır. Kabul edilen işgale rağmen Ermenistan'a bir yaptırım uygulanmamaktadır.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Filistin**

Bugün
29 Kasım Birleşmiş Milletler Filistin Günü.

Bu en uzun savaşın bir an evvel son bulması duasıyla, savaşta hayatını kaybeden tüm Müslüman kardeşlerimize Allah'tan rahmet, özellikle katledilen o masum çocukların aileleri başta olmak üzere tüm İslam alemine yardım ve sabırlar diliyoruz.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı Hakkında Örnekler **Filistin**

BM'nin ve özel olarak Güvenlik Konseyinin bu konudaki tavrı herkesin malumudur. Kurulduğu 1948 yılından bu yana İsrail Filistinlileri adım adım Filistin topraklarından söküp atma siyaseti izlemiş ve bunun için kural tanımaksızın kuvvet kullanmaktan çekinmemiştir.

Ne var ki dünyanın gözleri önündeki devlet terörüne rağmen İsrail BM Genel Kurulunun periyodik kınamaları dışında bir tepki ve yaptırıma maruz kalmamıştır. Müdahale akla bile gelmemektedir.

Aleyhine alınan nadir kararlar da etkin değildir. Örneğin Doğu Kudüs ve Golan Tepelerinden çekilmesini öngören Güvenlik Konseyi kararlarına rağmen buralardan çekilmeyen İsrail'e herhangi bir yaptırım uygulanmamaktadır.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı

Görüldüğü üzere BM'de üzerinde «barış» olan konu sadece onun hukuki ilkesel temelidir. Uygulamada örgütü kullanan P5 ülkeleri bakımından barış ve güvenlik çıkarlarına bağlı siyasi bir meseledir.

Bu durum uluslararası kurumsallaşmaya rağmen küresel güvenliğin halen realist perspektife yenik düştüğünü gösterir.

BM Müdahalelerinde Adalet Algısı

Örneklerde üzücü olan ise BM'nin özellikle Müslüman ülkelerin aleyhine olarak kullanılması yada aslında «kullanılmaması»dır. Halkın Müslüman olduğu durumda «müşterek güvenlik sistemi» ve saldırganın cezalandırılmasından söz edilememektedir.

Bu sonuç BM Güvenlik Konseyinde reform tartışmalarının temelidir.